

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli d. 23 Jan. 1868, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Riksdagen, om tillägg till 7 § i Regeringsformen, angående rättighet för Konungen att uppdraga afgörandet af vissa ärenden åt Departementschef; Gifven Stockholms Slott den 10 Januari 1868.

Hos Kongl. Maj:t i Stats-Rådet förekomma stundom ärenden, synnerligast bland dem, som röra de praktiska yrkena, hvilka äro af sådan beskaffenhet eller af så ringa vikt, att de synas icke lämpligen utgöra föremål för Konungens egen pröfning och Stats-Rådets gemensamma ansvarighet. Detta måste ännu mera blifva fallet, om, genom en önskvärd förenkling i förvaltningen, ärenden, som nu afgöras af underordnade embetsverk, omedelbart komma att ingå till Stats-departementen. Då det synes lämpligt, att Konungen må ega rätt att, i den mån Han så för godt finner, uppdraga afgörandet af dylika mål åt vederbörande Departementschef, men tvifvelaktigt är om detta kan ske i öfverensstämmelse med nu gällande grundlags stadganden, samt en sådan rättighet för Konungen i alla fall synes böra i grundlagen till sina gränser bestämmas, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, att de föreskrifter, som Kongl. Maj:t för nämnda ändamål funnit behöfliga, måtte intagas i 7 § af Regeringsformen, och denna § erhålla följande lydelse:

“Alla regeringsärenden, med undantag af dem, som i 11 och 15 §§ om förmälas, skola inför Konungen i Statsrådet föredragas och der afgöras.

Af sådana till Konungen inkommande ärenden, som icke äro i grundlag särskildt nämnde bland dem, hvilka Konungen eger afgöra, och som för öfrigt hwarken afse klagan öfver någon embetsmyndighets åtgärd eller eljest äro af den

vigt, att Konungen vill om dem sjelf besluta, vare Konungen obetaget att låta de mål, Han föreskrifver, afgöras af vederbörande Departementschef, hvilken åligger att öfver sålunda afgjorda mål till Konungen i Statsrådet afgifva berättelse.“

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

Louis De Geer.

Utdrag af Protokollet öfver Justitie-Departements-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott Fredagen den 10 Januari 1868,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Grefve *Manderström*,
 Statsråden: Herr Grefve *von Platen*,
                   Friherre *af Ugglas*,
                   Lagerstråle,
                   Bredberg,
                   Thulstrup,
                   Carlson,
                   Ehrenheim,
                   Abelin.

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern yttrade:

“Redan vid förhandlingarne om de nuvarande Stats-departementens inrättande och regeringsärendenas fördelning dem emellan, ifrågasattes, att Departementens

tens antal skulle bestämmas större än som i Regeringsformen blef vid 1840 års riksdag fastställt. Med anledning såväl af ärendenas ständigt tillvexande mängd, som angelägenheten deraf, att, i den mån utvecklingen af landets industriela krafter påkallade Statens omedelbara medverkan, gifva åt denna gren af de allmänna förvaltningsbestyren den enhet och kraft, som för dess ändamålsenliga handhafvande erfordras, aflät Kongl. Maj:t till 1856—1858 års Riksdag ett förslag till ändringar i Regeringsformen, hvarigenom dels Stats-Rådets ledamöter skulle förökas till *tolf*, och dels ett nytt Departement skulle inrättas *för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter*. Detta förslag antogs genom tre Riks-stånds beslut att hvila till påföljande riksdag, hvaremot det fjerde Ståndet instämde i ett af Konstitutions-Utskottet upprättadt förslag, som, med uteslutande af den ifrågasatta tillökningen i de konsultativa Statsrådets antal, endast upptog det af Kongl. Maj:t föreslagna Departementet och bestämde Statsrådets antal till elfva. Detta sistnämnda förslag blef äfven genom de öfriga Riks-ståndens beslut antaget att hvila för att komma under omröstning i det fall att Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet blefve afslagen. Vid 1859 års riksdag godkändes Kongl. Maj:ts Proposition af Adeln och Presteståndet, men Konstitutions-Utskottets hvilande förslag af Borgarståndet, och båda förkastades af Bondeståndet, hufvudsakligen, att döma efter den i Ståndet förda diskussion, af det skäl, att det ifrågasatta nya Departementet icke jemväl omfattade landtbruket, och att antalet af Stats-Råds-ledamöter ej borde förökas.

Det af Kongl. Maj:t länge insedda behofvet af en tillökning i Departementens antal kan sålunda sägas hafva blifvit erkänt jemväl af Representationen, och skulle sannolikt redan för flera år sedan blifvit tillgodosedt i grundlagen, om en något förändrad grund blifvit föreslagen för ärendenas fördelning, och frågan icke blifvit sammanbunden med den om en tillökning jemväl af Stats-Rådsledamöternes antal.

Samma behof har efter nämnda tid gjort sig alltmera känbart, synnerligen till följd deraf, att cheferne för Civil- och Ecklesiastik-departementen varit betungade med handläggning af ärenden, hvilka, i anseende till såväl det stora antalet, som den olikartade beskaffenheten, icke utan den största svårighet kunnat af dem behörigen medhinnas.

I afseende å Ecklesiastik-departementet upplyses detta förhållande genom en af chefen för nämnda Departement till mig aflemnad promemoria, så lydande:

“Under det sednast förflutna årtiondet hafva säkerligen inom intet af Stats-departementen så stora förändringar inträffat i göromålen som inom Ecklesiastik-departementet.

År 1855 inkommo i Ecklesiastik-departementet 1,102 mål; år 1867 var de inkomna målens antal 1,892. Detta antal har således ökats med 72 procent.

Bland det tillökade antalet är ett nytt slag af mål, nemligen löneredringarne för presterskapet, hvilka ofta äro af en ganska invecklad beskaffenhet.

Om äfven, för den förberedande handläggningen och expeditionen af det sålunda ökade antalet mål, en tillökning af arbetskraft inom Byråerna och derigenom en lättnad blifvit den underordnade embetsmannapersonalen beredd, är detta likväl icke fallet i afseende på Departements-chefen, hvilken bör, såsom förut, genomgå, pröfva och föredraga alla inkomna mål.

Det är likväl icke blott antalet af mål som tillvext: äfven sjelfva *beskaffenheten* af Departementets verksamhet har undergått en väsendtlig förändring — en förändring ännu mera ingripande än den förut nämnda. Ecklesiastik-departementet är nu mera icke endast ett embetsverk, som emottager, förbereder och expedierar inkomna mål; det är tillika en verklig Läroverkstyrelse. Genom inspektionen öfver elementarläroverken och genom afgangsexamen, hvilken af Departementet ordnas, likasom genom inspektionen öfver folkskolelärare-seminarierna och folkskolorna, äfvensom genom den Departementet åliggande vård om utarbetningen af läroböcker och undervisningsmateriel för dessa skolor m. m., har en omedelbar personlig beröring uppkommit emellan Departementet och läroverken, hvilken för det förra medfört en förändrad ställning och fordrar, om den skall kunna gagneligt utveckla sig, åtminstone tidtals, icke mycket mindre tid än de inkomna målen handläggning.

Slutligen, om man afser framtiden, kan tilläggas, att utöfver den skyldighet, som åligger hvarje Departements-chef att bereda ärendena till den årliga riksdagen och att i dess öfverläggningar deltaga, har Ecklesiastik-departementet förbindelsen att förbereda ärenden för ännu en rådplägende församling, nemligen Kyrkomötet, att genom Departements-chefen deltaga i dess göromål, och att behandla från densamma inkommande framställningar.

Om redan ur synpunkten af göromålen omfattning och beskaffenhet dessa fakta tala för ett fränskiljande af några bland de Departementet tillhörande ärenden, så förefinnas för en sådan åtgärd lika stora och ännu större skäl ur synpunkten af sjelfva organisationens ändamålsenlighet. Det kan måhända blifva möjligt att finna en person med så ovanlig förmåga, att de magtpåliggande och omfattande göromålen kunna af honom vårdas; deremot är det alldeles säkert, att det lärer till båtnad för det hela, om den, som emottager detta uppdrag, får egna sin tid mera odeladt åt de ecklesiastiska ärendenas och isynnerhet åt undervisningsverkets alltmera utvecklade och mångsidiga fordringar.

Bland de olika grupper af ärenden, som för närvarande tillhöra Ecklesiastik departementets handläggning, är ingen mera främmande för det hela, än den som omfattar medicinal- och veterinär-ärendena. Den tid är längesedan förbi, då sjukvården tillhörde kyrkan; sedan dels staten öfvertagit den, så vidt

den icke åligger de enskilde, dels ock kommunerna besörja dess angelägenheter, tyckas dessa ärenden hafva ett vida naturligare sammanhang med de förvaltningsärenden, som tillhöra Civil-departementet. De flesta af nämnda ärenden gå genom Konungens Befallningshafvande. Sundhetsvården i städerna står ock i nära samband med Politien i öfrigt; likaså veterinär-väsendet med boskapsskötselns befrämjande.

I Norge är en sådan öfverflyttning af medicinalärendena till Departementet för det Inre redan försiggången.

Likaledes synes Fattigvården, sedan den upphört att vara en den frivilliga välgörenhetens angelägenhet och i stället betraktas såsom en samhälls-pligt, hvilken uppfyllande kan med tvång utkrävas och hvilken af den borgerliga kommunen närmare bestämmes, mindre tillhöra området för Ecklesiastik-departementets än för Civil-departementets verksamhet.

Det skulle likväl ingalunda vara tillrådligt, att till ett redan så omfattande Departement som Civil-departementet verkställa en sådan öfverflyttning, om icke å andra sidan en lättnad beredd genom frånskiljande från detta Departement af en del utaf de mål, som för närvarande af detsamma handläggas.“

Hvad Civil-departementet angår, så utgjordes antalet dit inkomna mål år 1841, eller det första efter Departemental-styrelsens införande, af 981; men uppgick år 1867 till 1,387, ehuru en mängd mål, som tillföre hemställdes till Kongl. Maj:t genom detta Departement, numera blifvit hänvisade till underordnade embetsverk. Långt ifrån att Civil-departementet i sitt nuvarande skick skulle kunna emottaga de mål, som böra skiljas från Ecklesiastik-departementet, har det thy förutan stort behof af lättnad. Härtill kommer, hvad ofta blifvit ifrågasatt, att en del administrativa ärenden, som för närvarande afgöras af andra embetsverk, lämpligare borde handläggas inom Byråer, omedelbart lydande under Stats-departementen. I detta afseende har Eders Kongl. Maj:t till min handläggning låtit öfverlemna ett af chefen för Civil-departementet till Statsrådsprotokollet den 4 dennes afgifvet anförande; deruti förekommer följande:

“Genom att personligen öfvervara Kommers-kollegii sessioner under nästlidna års höst, i den mån öfriga göromål inom Departementet det medgifvit, har jag sökt att vinna en närmare kännedom om handläggningen af de bemälda Kollegium tillkommande mål och ärenden. För att angifva dessas beskaffenhet, torde det tillåtas mig att här upptaga dem, som under år 1866 inkommit och hvilka, efter att hafva blifvit hänförda till vissa hufvudrubriker, finnas till antalet hafva utgjort, angående:

Utrikes handeln	356.
Utrikes sjöfarten	550.

Transport 906

	Transport	906.
Epidemier och Epizootier		235.
Konsulttjenstemäns tillsättande och afsked		93.
Konsulers tjenstledighet		22.
Ersättningar för Konsulers förskott till Svenskt sjöfolk samt andra utgifter i embetsärenden		204.
Arfsmedel		90.
Inrikes handeln och sjöfarten		28.
Taxefrågor		91.
Sjömanshusen		72.
Navigationsskolor		65.
Tekniska skolor		42.
Fabriker och handtverkerier		78.
Förlagslån och andra på skriftlig anmälan beroende diskontärenden		141.
Reseunderstöd		36.
Ullkontoret		38.
Marknader		87.
Patenter		260.
Statistiska uppgifter		234.
Öfriga mål		122.
	Summa:	2,844.

I detta antal ingå icke de mål, som omfatta den egentliga Diskontrörelsen.

Bergsafdelningen.

Bergsskolan i Falun	29.
Vågräkenskaper	30.
Embetsberättelser	11.
Andra Statistiska uppgifter	40.
Stämpling af brukseffekter	41.
Understöd ur Kollegii Armbössa och från Kyllinge och Kibbe qvarnar	10.
Förlagsinteckningar	15.
Afradsfrihet	7.
Grufverörelsen	47.
Stipendier	2.
Öfriga mål och ärenden	77.
	Summa: 309.

En betydande del af ofvanupptagna mål och ärenden kunna, enligt mitt förmenande, utan uppoffring af deras ändamålsenliga handhafvande, behandlas

mera enkelt än det nuvarande Embetsverkets kollegiala sammansättning medgifver, och besparing i statsutgifterna borde derigenom ock, sedan förändringen blifvit genomförd och en del af nuvarande tjensteinnehafvare gått undan, kunna vinnas. Den anordning, som naturligast erbjuder sig för dessa ärendens handläggning, synes vara deras öfverflyttande till Civil-departementet, dit, efter nu gällande fördelning af ärendena, Stats-departementen emellan, de flesta till sin natur höra, och dit många af dem under en eller annan form äfven för närvarande inkomma. Ett olika förhållande är deremot med en annan, ehuru till antalet mindre, del af målen å förut intagna förteckning. Förutom Manufaktur diskontrollen, som under intet vilkor skulle lämpligen kunna till ett Stats-departement öfverflyttas, och hvilken, efter min åsigt, numera icke ens borde vara med Kommers-kollegium förenad, äro emellertid flera ärenden af icke ringa vikt och betydenhet, som icke lämpa sig för behandling inom ett Stats-departement, äfven under förutsättning att särskilda Byråer för Kommers-kollegii-målen öfvertagande blefvo der inrättade. Jag vill i detta hänseende exempelvis endast nämna frågor om beviljandet af patenter, beviljandet af förlagsinteckningar och afgörandet af en del mål, som afse grufverörelsen jemte granskningen af vissa till Kollegium ingående räkenskaper, dervid Kollegium utöfvar en art af domsrätt. Det är visserligen en möjlighet, att pröfningen af patenter förlorar sin nuvarande betydelse, i fall den i andra länder pågående striden om all patenträtts upphälvande äfven inom vårt land väckes och vinner framgång, eller om, såsom i ett eller annat främmande land för närvarande lära vara stadgadt, patenträtts erhållande endast beror på erläggande af en viss, temligen hög afgift, tillökad för hvarje år af patenträttens utsträckning utöfver minimum intill ett visst antal år, derutöfver dylik rätt icke beviljas; men så länge nuvarande patentlag är gällande, synes det mig icke böra ifrågasättas, att pröfningen af patenter skulle inom ett Stats-departement lämpligen kunna ega rum under den vanliga, för egentlig embetsmannaverksamhet beräknade, sammansättningen af en Byrå. Öfriga här ofvan anmärkta mål skulle möjligen kunna, en del till allmänna domstolarne och en annan del till Kammar-rätten, öfverflyttas, ehuru en sådan åtgärd naturligen skulle påkalla ändring i flera, på det nuvarande förhållandet grundade författningar.

Emellertid anser jag att, innan frågan om indragning af Kommers-kollegium göres till slutligt föremål för Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, två andra i och för sig särdeles viktiga organisationsfrågor först böra vara lösta.

Det låter nemligen, efter mitt förmenande, sig icke verkställas att, utan men för ärendenas behandling, till Civil-departementet öfverföra betydligaste delen af ett stort Embetsverks fristående verksamhet, utan att samtidigt från Departementet förflytta en icke ringa del af de ärenden, som nu höra dit. Lika

litet lärer denna, Kommers-kollegii nuvarande verksamhet, kunna förenas med något af de andra Stats-departementen, af hvilka Finans-, och framför allt Ecklesiastik departementet redan nu äro, lika med Civil-departementet, af göromål så betungade, att fråga med allt skäl kan väckas om lindring, genom fördelning och frånskiljande af en del utaf dithörande mål. Vid sådant förhållande lärer, så vidt jag kan förstå, annan utväg icke förefinnas än upprättandet af ett nytt Stats-departement, till hvilket måhända lämpligast Kommers-kollegii-målen kunde komma att öfvergå; men äfven om ett sådant Departement komme till stånd, anser jag Kommers-kollegii-målen öfvertagande, vare sig af detta eller af Civil-departementet, påkalla en annan icke mindre vigtig förändring. Det synes mig nemligen, som de blifvande Byråerna icke lämpligen skulle kunna vara i allo fristående myndigheter, med rätt för hvarje Byråchef för sig att besluta i de mål, som nu utgöra föremål för kollegial behandling, utan borde väl, om den kollegiala formen för ärendenas handläggning upphör, vederbörande Departements chef i allmänhet utöfva beslutanderätten, men dervid hafva att trygga sig vid den speciela utredning, som inom den ena eller andra Byråen blefve under Byråchefens ledning beredd åt der förekommande mål, hvilkas expedierande sedermera inom Byråen skulle verkställas. Enligt nuvarande grundlag kan Departements-chefs beslutanderätt, på grund af innehafvande embete, dock anses vara så begränsad, att den af mig förutsatta verksamheten svårligen lärer kunna betraktas såsom ostridigt liggande inom denna gräns; och då det icke heller bör kunna ifrågasättas, att åt en ibland Departements-cheferne lemna vidsträcktare behörighet än åt de öfrige, torde det blifva nödigt att afgöra, om en sådan större behörighet bör åt Departements-cheferne i allmänhet lemnas.“

Hvad i detta anförande är yttradt om Kommers-kollegium torde i viss mån gälla om ytterligare ett eller annat Embetsverk.

För min del tror jag lika med chefen för Civil-departementet, att dessa svårigheter icke kunna på ett tillfredsställande sätt lösas utan inrättande af ett nytt Stats-departement. Fordringarne på de särskilda egenskaper och insigter, som äro vilkor för framgången af Regeringens vård om de praktiska yrkena och de allmänna arbetena, mana ock till dessa ärendens sammanförande under ett för dem gemensamt Departement, der dessa fordringar bättre kunna tillgodoses. Jag har dervid föreställt mig att till Civil-departementet endast skulle komma att höra den egentliga landtregeringen och de kommunalärenden, som hänskjutas till Styrelsens afgörande; i följd hvaraf detta Departement borde från Ecklesiastik-departementet öfvertaga sundhets- och fattigvården, men deremot till det nya Departementet öfverlemna dels hvad som hör till vården om jordbruk, handel och öfriga näringar och dels befattningen med jernvägsbyggnader och andra allmänna arbeten samt jernvägstrafiken. Finans-departementet

mentet, ehuru för närvarande icke så öfverhopadt af ärenden som Civil- och Ecklesiastik-departementen, behöfver likväl befrias från en del af sina göromål, helst om möjlighet skall kunna beredas för detsamma att öfvertaga den del af Riksgälds-kontorets nuvarande befattning, hvarförutan Regeringen icke, såsom sig bör, kan göras ansvarig för finansförvaltningen, i sin helhet. Under detta Departement lyda nu Post- och Telegrafverken, hvilka visserligen, för såvidt de företrädesvis skola betraktas såsom inkomstkällor för Staten, rätteligen höra till Finans-departementet, men deremot lämpligen kunde förläggas till det nya Departementet, om de hufvudsakligen anses för kommunikationsanstalter till näringarnes tjänst. Jag tilltror mig icke att på förhand med säkerhet bedöma, huruvida det nya Departementet blefve alltför betungadt, om till detsamma, utom jordbruk och öfriga näringar samt allmänna arbeten, äfven lades alla de allmänna kommunikationsanstalterna, hvilket eljest synes önskvärdt, men härpå ligger mindre vikt, då det alltid står Kongl. Maj:t öppet att angående göromålens fördelning emellan Departementen lämpa efter omständigheterna. Visserligen komme ganska olikartade ämnen att förläggas under det nya Departementet, om så skedde med alla de af mig nu ifrågasatta. De voro dock till sin art mindre skiljda än de som nu äro sammanförda under Civil-departementet, och hade åtminstone alla det gemensamt att af Departements-chefen mindre kräfva en förut inhemtad embetsmannafarenhet än en öppen blick för landets materiella utveckling och förkofran.

Jag tillstyrker derföre i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen framställa förslag om inrättande af ett nytt Departement, afsedt för såväl jordbruk och öfriga näringar som allmänna arbeten samt åtminstone en del af de allmänna kommunikationsanstalterna.

Men ensamt härigenom är behovet af förändringar i göromålens fördelning inom Stats-Rådet icke afhjelpat. På sätt chefen för Civil-departementet upplyst, skulle Kommers-kollegii indragning och dit hörande ärendens förläggande mera omedelbart under ett Stats-departement svårigen låta sig göra, utan ett bemyndigande för Departements-chefen att sjelf afgöra en del af dessa mål.

Äfven af de ärenden i öfrigt, som borde tillfalla det nya Departementet, är en stor del af den beskaffenhet, att de mera lämpa sig för handläggning i Byråer af sakkunnige män, med beslutanderätt för Departements-chefen, än att föredragas inför Konungen i Stats-Rådet. Att t. ex. besvara Konungen personligen med granskningen och fastställandet af alla, äfven de minst viktiga, aktiebolagsordningar och med mindre detaljanordningar vid anstalterna för jordbruket och i afseende å jernvägstrafiken m. m., synes vara lika otjenligt som det vore obilligt att, för ändamålsenligheten af dessa beslut, utkräfva en solidarisk ansvarighet af hela Stats-Rådet. Alla dessa ärendens beredning och föredragning i Stats-Rådet skulle dessutom medtaga en större tid än som åt dem

kan anslås, och följderna måste blifva, att många af dem till större utsträckning utan kontroll öfverlemnas till underordnade styrelsers afgörande, än som behöfde ega rum, om Departementschefen, med tillhjälp för hvarje särskilt fack af en med nödiga insigter utrustad Byrå, egde tillräcklig myndighet att sjelf besluta. Att i dessa ämnen, genom en bestämd författning, en gång för alla uppdraga en gräns emellan de ärenden, som finge af Departementschef afgöras, och dem som borde underställas Konungen, torde emellertid i många fall icke låta sig göra. För allmänheten skulle det ock sannolikt blifva svårt att med säkerhet uppfatta denna gräns, och för embetsverken skulle det leda till omgång att i Kongl. Majt och Departementschefen hafva två särskilda Öfverstyrelser, emellan hvilka deras framställningar borde delas. Dessutom bör det stå Konungen öppet att efter omständigheterna gifva och återtaga hvarje åt Departementschefen lemnadt bemyndigande, vare sig i fråga om någon hel klass af ärenden, eller några vissa inom denna klass, som Han finner vara af den vikt, att Han vill om dem sjelf besluta.

Detta af mig nu anmärkta behof kommer väl att hufvudsakligast gälla det ifrågasatta nya Departementet, men äfven inom de gamla förekomma tvifvelsutän redan nu stundom ärenden, för hvilka enahanda förfaringssätt kunde vara lämpligt, och möjligen kommer dessas antal att med tiden ökas, helst om, genom andra embetsverks indragning, ärenden skulle inkomma till Departementen, som nu ej af Konungen afgöras. Ehuru Departementschefens afgöranderätt inom dessa Departement endast med största varsamhet lärer komma i fråga att tillämpas, intill dess Departementen hunnit blifva organiserade med Byråer, inom hvilka en fullständig och sakkunnig utredning af hvarje ärende kan erhållas, tror jag likväl, att den grundlagsförändring, som kan vara behöflig, för att gifva den nya Departementschefen en myndighet, som för honom är nödvändig, bör utsträckas så, att möjlighet derigenom beredes att jemväl i mån af behof tillämpa den å de öfriga Departementscheferne.

Det kan sättas i fråga, huruvida grundlagens nuvarande ordalydelse lägger något hinder i vägen för Konungen att åt Departementscheferne uppdraga en sådan myndighet. Det vore i sjelfva verket orimligt, om i frågor, som röra rikets allmänna styrelse och hushållning, och i hvilka Konungen ensam eger lagstiftande rätten, Han icke skulle kunna bestämma, att en Departementschef skulle afgöra vissa ärenden, lika väl som han ostridigt kan ålägga en annan embetsmyndighet att afgöra dem. Då emellertid dels grundlagen i allmänhet tillägger StatsRådets ledamöter en uteslutande rådgifvande karakter, med undantag endast för den afgörande rätt, som kan anses oskiljaktig från begreppet Departementschef, dels ock 7 § i Regeringsformen uttryckligen stadgar, att alla regeringsärenden, med undantag af ministeriella och kommandomål,

mål, skola inför Konungen uti Stats-Rådet föredragas och der afgöras; samt egenskapen af regeringsärenden svårligen kan fränkännas mål, i hvilka de ingifna skrifterna äro ställda till Kongl. Maj:t, och öfver hvilka Kongl. Maj:t i Stats-Rådet måste besluta, så framt Han icke särskildt uppdrager åt Departements-chefen att afgöra dem, så förefaller det mig minst sagdt tvifvelaktigt, om det af mig afsedda ändamålet skulle kunna vinnas, utan att derom i grundlagen införes ett uttryckligt medgifvande, hvilket i alla händelser der synes kunna förtjena en plats. Ty om man antager, att Konungen nu af grundlagen är oförhindrad att uppdraga åt Departements-cheferne att pröfva mål, som i annat fall hemfalla under Konungens egen pröfning, så saknas i grundlagen tillfyllestgörande bestämmelser om, huru långt ett sådant öfverlåtande må sträckas, och ett grundlagsstadgande påkallas i sådant fall, om icke för att gifva Konungen denna rättighet, dock för att begränsa den.

I främsta rummet böra naturligtvis undantagas alla mål af någon egentlig konstitutionel eller politisk vikt, och om dessa hvarken kan eller bör det i detta afseende blifva fråga, helst de finnas i vår grundlags utförliga stadganden uppräknade, såsom ankommande på Konungens egen pröfning. Hit höra t. ex., enligt Regeringsformens 8, 87 och 89 §§, frågor och förslag om lagar och nya allmänna författningar och inrättningar i Styrelsens särskilda grenar; enligt 11 §, ministeriela mål; enligt 12 §, ingående i afhandlingar och förbund med främmande Magter; enligt 13 §, rättigheten att börja krig och sluta fred; enligt 14 §, högsta befälet öfver krigsmagten; enligt 15 §, kommandomål; enligt 25 §, benådningsrätten; enligt 28 med flera §§, utnämmande af embets- och tjänstemän samt förlänande af medborgarerätt; enligt 35 §, entledigande af förtroende-embetsmän; enligt 37 §, upphöjande i adeligt stånd; enligt 64 §, dispositionen af statsmedel; enligt flera särskilda §§, framställningar till och från Riksdag, utnämmande af Talmän, sammankallande af urtima Riksdag, upplösande af Riksdag o. s. v.

Men utom dessa i grundlagen uppräknade mål gifves det ännu en synnerligen viktig och talrik grupp af sådana, som icke lämpligen kunna öfverlemnas till afgörande af en ensam Departements-chef, nemligen alla de mål, som jemlikt författningarne få hos Konungen fullföljas genom besvär öfver embetsmyndigheters meddelade beslut, men icke tillkomma Högsta Domstolens upptagande. Det ligger i sakens natur, att dessa mål i allmänhet kräfva en granskning, uti hvilken flera deltaga, hvarföre det ock varit ifrågasatt, att för deras handläggning stifta en särskild Regeringsrätt.

Jemte det att således uti det af mig ifrågasatta grundlagsstadgandet böra, utom de mål, hvilka skola enligt särskilda grundlagsstadganden af Konungen afgöras, jemväl alla s. k. besvärsmål undantagas från dem, hvilka

Konungen må ega rätt att öfverlemna till Departements-chefs afgörande, anser jag, att samma stadgande bör innehålla antydning derom, att då äfven utom dessa kategorier kunna förekomma mål af större vikt, stadgandet icke är afsedt att å dem tillämpas, i följd hvaraf, och ehuru bedömandet af ärendens större eller mindre vikt måste öfverlätas åt Konungen i Stats-Rådet, det sednare kunde göras ansvarigt, om missbruk i detta afseende komme att ega rum.

För att sätta Konstitutions-Utskottet i tillfälle att utsträcka sin granskning af Stats-Rådets verksamhet jemväl till de mål, som af Departements-cheferne afgöras, erfordras endast föreskrift, att den berättelse öfver sålunda afgjorda ärenden, som Departements-chefen väl i alla händelser bör till Konungen afgifva, skall föredragas i Stats-Rådet och till följd deraf i dess protokoll intagas eller dervid fogas.

För arbetets fullständiga ordnande inom Stats-Rådet på det ändamålsenligaste sätt erfordrades måhända också, att någon särskild åtgärd vidtoges i afseende å de af mig nyss nämnda besvärsmålen, hvilka visserligen icke böra afgöras utan samfäld granskning af flera personer, men deremot icke heller i allmänhet borde kräfvat Konungens egen pröfning i fulltaligt Stats-Råd. Utan någon olägenhet skulle de, enligt mitt förmenande, kunna öfverlemnas till en slags Regeringsrätt inom Stats-Rådet, bestående t. ex. af vederbörande Departements-chef och tre andra Statsråd, hvilket vore nära öfverensstämmande med organisationen af den Regering under Konungens frånvaro, som enligt 43 § Regeringsformen förordnas. Men då jag icke vågar föreslå någon tillökning af Statsråds-ledamöternes antal i sin helhet, synnerligen med afseende å de dermed förenade kostnader, och Departements-chefernes förökande till åtta, vid sådant antagande, medför en förminskning till två af de konsultativa Statsrådens antal, hvilket vore otillräckligt för att jemte en Departements-chef bilda domfördt antal, tvekar jag att tillstyrka intagandet i grundlag af något stadgande i denna syftning, helst sedan Kongl. Maj:t för att bereda Departements-cheferne behöflig tillökning i den tid, som kunde egnas åt de dem såsom föredragande tillkommande göromål och med fästadt afseende jemväl derå, att Statsråds-ledamöternes tid numera tages i ytterligare anspråk för öfvervarande af Riksdagens förhandlingar, i nåder tillåtitt, att besvärsmål få tills vidare och der icke något måls särskilda beskaffenhet eller andra förhållanden föranleda till undantag, i allmänhet Kongl. Maj:t föredragas i närvaro af endast det i 8 § Regeringsformen förutsatta minsta antal af tillstädesvarande Statsråds-ledamöter, eller tre utom vederbörande föredragande; hvarigenom i sjelfva verket blifvit åt Stats-Rådet, om än icke åt Konungen, beredd den lättnad, som med grundlagsstadgandet kunde vinnas.

Att ingå i undersökning eller utredning om de kostnader, som de af mig nu ifrågasatta grundlagsförändringar kunde medföra, tillhör icke mitt de-

partement och vore i alla händelser nu för tidigt. Om till det nya departementet få användas de anslag, som nu för de åt detsamma afsedda ärendens handläggning på annat håll användas, synes kostnadsfrågan icke kunna blifva af betydighet att inverka på frågans afgörande.

Då mitt förslag omfattar två olika frågor, nemligen: 1:o om inrättande af ett nytt Stats-departement; och 2:o om en vilkorligen utsträckt myndighet för Departements-cheferne, hvilka frågor äro så oberoende af hvarandra, att jag anser nyttigt att få hvilken som helst af dem genomförd, äfven om den andra förkastades; så har jag uppgjort särskilda förslag till de grundlagsändringar, som hvardera af dessa frågor skulle föranleda, och hemställer i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t ville medelst två särskilda Propositioner framställa dessa förslag till Riksdagens antagande.“

Sedan Hans Excellens Herr Justitie-statsministern härefter redogjort för innehållet af berörda förslag, tacktes, i öfverensstämmelse dermed, Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkande af Stats-Rådet, besluta att Propositioner i ämnet, sådana de finnas detta Protokoll bifogade, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

G. W. Westberg.